

به نام خدا

شادکامی و درگیری تحصیلی در دانش آموزان

مولفان :

عباس حسین نژاد

احسان عزیزی

رامتین قربان زاده

اشکان قلی زاده قلعه عزیز

احد قاسم زاده

انتشارات ارسطو

(سازمان چاپ و نشر ایران - ۱۴۰۲)

نسخه الکترونیکی این اثر در سایت سازمان چاپ و نشر ایران و اپلیکیشن کتاب رسان موجود می باشد

chaponashr.ir

عنوان و نام پدیدآور: شادکامی و درگیری تحصیلی در دانش آموزان / مولفان عباس حسین نژاد...
[و دیگران].
مشخصات نشر: ارسطو (سامانه اطلاع رسانی چاپ و نشر ایران)، ۱۴۰۲.
مشخصات ظاهری: ۱۰۳ص.
شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۳۳۹-۲۰۰-۹-۹
وضعیت فهرست نویسی: فیبا
یادداشت: مولفان عباس حسین نژاد، احسان عزیزی، رامتین قربان زاده، اشکان قلی زاده، احد قاسم زاده.
یادداشت: کتابنامه: ص. ۸۵-۱۰۳.
موضوع: شاگردان -- بهداشت روانی
Students -- Mental health
موقیبت تحصیلی -- جنبه‌های روان‌شناسی
Academic achievement -- Psychological aspects
پیشرفت تحصیلی -- مشارکت والدین
Promotion (School) -- Parent participation
انگیزش در آموزش و پرورش
Motivation in education
شناسه افزوده: حسین نژاد، عباس، ۱۳۷۲-
رده بندی کنگره: LB۳۴۳۰
رده بندی دیویی: ۳۷۱/۷۱۳
شماره کتابشناسی ملی: ۹۳۰۲۷۶۴
اطلاعات رکورد کتابشناسی: فیبا

نام کتاب: شادکامی و درگیری تحصیلی در دانش آموزان
مولفان: عباس حسین نژاد - احسان عزیزی - رامتین قربان زاده
اشکان قلی زاده قلعه عزیز - احد قاسم زاده
ناشر: ارسطو (سامانه اطلاع رسانی چاپ و نشر ایران)
صفحه آرای، تنظیم و طرح جلد: پروانه مهاجر
تیراژ: ۱۰۰۰ جلد
نوبت چاپ: اول - ۱۴۰۲
چاپ: زبرجد
قیمت: ۸۴۰۰۰ تومان
فروش نسخه الکترونیکی - کتاب‌رسان:
<https://chaponashr.ir/ketabresan>
شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۳۳۹-۲۰۰-۹-۹
تلفن مرکز پخش: ۰۹۱۲۰۲۳۹۲۵۵
www.chaponashr.ir

تقریب به:

خداوندی که آفرید

جهان را، انسان را، عقل را، علم را، معرفت را، عشق را

و به کسانی که عشقشان را در وجود دمید

در

که عالمانه به من آموخت تا چگونه در عرصه زندگی، ایستادگی را تجربه نمایم

ماور

دریای بی کران فداکاری و عشق که وجودم برایش همه رنج بود و وجودش برایم همه

مهر و به برادران و خواهران عزیزم، که همیشه دوستشان دارم و شادی و موفقیتشان را از

خداوند سبحان می خواهم.

با سیاست از سه وجه و مفردات:

آنان که ناتوان شدند تا ما به توانایی برسیم...

موهایشان سپید شد تا ما روسفید شویم...

و عاشقانه سوختند تا گرمابخش وجود ما و روشنگر راهمان باشند...

بدر انما...

ماور انما...

استاوانما...

در تدوین این پایان نامه بیش از همه مدیون راهنمایی و روشنگری استاد عزیزم **دکتر علی مصطفائی** می باشم. البته هدایت و لطف ورزی ایشان محدود به تهیه این اثر نبوده بلکه در سراسر دوره کارشناسی ارشد نیز حمایت و دلسوزی ایشان راهگشا و آموزنده بود. همچنین سپاسگزار اساتید گرانقدر و بزرگوام **جناب دکتر ... و دکتر ...** می باشم که زحمت داوری این پایان نامه را بر عهده گرفتند کمال تشکر و قدردانی را دارم.

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۹	فصل اول: کلیات
۹	مقدمه
۱۵	اهمیت موضوع.....
۱۸	فصل دوم: مبانی نظری
۱۸	بخش اول: سرمایه روانشناختی
۱۸	مقدمه.....
۱۸	سرمایه روانشناختی.....
۲۰	تاریخچه سرمایه روان شناختی.....
۲۲	مفهوم سرمایه روانشناختی.....
۲۳	تعاریف سرمایه روانشناختی.....
۲۵	مولفه های سرمایه روانشناختی.....
۲۹	تاب آوری.....
۳۱	ضرورت و اهمیت سرمایه روان شناختی.....
۳۴	سرمایه روان شناختی و پیامدهای محیط کار.....
۳۵	سرمایه روان شناختی و قابلیت رشدپذیری آن.....
۳۶	مدل های سرمایه روان شناختی.....
۳۸	بخش دوم: شادکامی.....

۴۰	تعاریف شادکامی
۴۳	نسبت شادکامی با دیگر مفاهیم مشابه
۴۶	تاریخچه مطالعات انجام شده در مورد شادکامی
۴۷	اهمیت شادکامی
۴۷	ویژگی های اصلی افراد شادکام
۵۱	انواع شادکامی
۵۲	مولفه های شادکامی
۵۳	عوامل مؤثر بر شادکامی
۵۵	نظریه های نشاط و شادکامی
۶۰	دیدگاه های مربوط به شادکامی
۶۲	بخش سوم: درگیری تحصیلی
۶۴	تعریف درگیری تحصیلی و مفهوم سازی مقابل آن
۶۷	ابعاد درگیری تحصیلی
۷۰	مزایا و محدودیت ها در مفهوم سازی ابعاد درگیری تحصیلی
۷۱	تفاوت درگیری تحصیلی با انگیزش
۷۳	اهمیت درگیری تحصیلی
۷۳	افزایش درگیری تحصیلی
۷۳	عوامل مؤثر بر درگیری تحصیلی
۷۹	الگو های مختلف مربوط به درگیری تحصیلی

نظریه های درگیری تحصیلی ۸۰

منابع و مأخذ ۸۵

منابع فارسی ۸۵

منابع لاتین ۹۴

فصل اول

کلیات

مقدمه

در طول سال های اخیر، کسانی که در زمینه روانشناسی آموزشی کار می کنند، به طور روزافزونی پژوهش، مطالعه و بررسی کیفیت های مثبت دانش آموزان را بر تمرکز روی کمبودهای آن ها ترجیح داده اند. از میان این کیفیت ها، درگیری تحصیلی اهمیت بسزایی برای درک مثبت رشد، در طول دوران نوجوانی دارد. در نتیجه، برخی از برنامه های پژوهشی، بر تعیین نقش سازه روانشناختی مثبت مرتبط با تسهیل دستاوردهای دانش آموزان از جمله درگیری تحصیلی و شادکامی متمرکز شده است (داتو و والدز^۱، ۲۰۱۸).

درگیری تحصیلی به احساس دانش آموزان از داشتن انعطاف پذیری ذهنی و انرژی بسیار در هنگام مطالعه (انرژی یا قدرت، شوق داشتن)، رغبت و اشتیاق دانش آموزان برای به کار گرفتن و سرمایه گذاری تلاششان در فعالیت های مرتبط با تحصیل (شیفتگی) و استقامت و سرسختی در برابر موانع و رویکرد مثبت آن ها به یادگیری (تعهد) اطلاق می شود (لی و لرنر^۲، ۲۰۱۴). موضوع درگیری تحصیلی همسو با شکل گیری روانشناسی مثبت، در جوامع غربی، ظهور کرد. درگیری تحصیلی به معنای

1. Datu & Valdez

2. Li & Lerner

درگیری در فعالیت های تحصیلی، سازه ای چندبعدی است که درگیری رفتاری، شناختی و هیجانی را در بر می گیرد (جوادی علمی و همکاران، ۱۳۹۹).

سرمایه روانشناختی به عنوان یک سازه مثبت گرا که می توان از آن در مدیریت موثر ابعاد عاطفی، شناختی، انگیزشی و رفتاری افراد در محیط کار از آن استفاده کرد در نظر گرفته شده است (مطوری، ۱۳۹۶).

به طور کلی سرمایه روانشناختی، یکی از متغیرهایی است که در سال های اخیر در پژوهش ها توانسته است ظرفیت بالایی را برای ارتقاء چگونگی عملکرد افراد در محیط های کاری مختلف از خود نشان دهد. دانش آموزان، روزانه با استرس های تحصیلی زیادی مواجه می شوند که سلامت روانی و جسمی شان را به خطر می اندازد و عملکرد تحصیلی آنان را تحت تاثیر قرار می دهد. همچنین شواهد زیادی گواه بر این هستند که برخورداری دانش آموزان از سرمایه روانشناختی مسایل تحصیلی، تاب آوری و شادکامی آنان را ارتقاء می دهد و به کاهش مشکلات تحصیلی منجر می شود.

نظام های آموزشی همواره در جستجوی عواملی هستند که بر پیشرفت تحصیلی یادگیرندگان اثر می گذارند و پیشرفت تحصیلی نسل جدید را تضمین می کنند. شناخت عوامل مؤثر بر عملکرد تحصیلی دانش آموزان، رویکردی مناسب در جهت برنامه ریزی برنامه های آموزشی به وجود می آورد تا به وسیله آن بتوان هم برای توسعه آموزشی مورد نظر و هم برای دانش آموزان بهترین نتایج ممکن را رقم زد (قدم پور، فرهادی و نقی بیرانوند، ۲۰۱۶). این عوامل بسیار متعدد و متنوع هستند اما یکی از موارد مهم که برای یادگیری فراگیران ضروری است، درگیری تحصیلی^۱ می باشد که عامل مهم در تعیین رشد شخصی و پیشرفت تحصیلی دانش آموزان در مدارس هاست (صادقی، امین فلاح و مومنی، ۱۳۹۸).

درگیری تحصیلی سازه ای است که اولین بار برای درک و تبیین افت و شکست تحصیلی مطرح گردید و به عنوان پایه و اساس برای تلاش های اصلاح گرایانه در حوزه تعلیم و

تربیت مدنظر قرار گرفت (فرهادی، ساکی، قدم پور، خلیلی و چهری، ۱۳۹۵). مفهوم درگیری یا درگیری تحصیلی به کیفیت تلاشی که افراد صرف فعالیت های هدفمند آموزشی می کنند تا به صورت مستقیم به نتایج مطلوب دست یابند، اشاره دارد. درگیری تحصیلی را میزان انرژی فیزیکی و روان شناختی صرف شده توسط دانشجو برای تجارب تحصیلی تعریف می کنند (سبزیان، قدیم پورو میردربکوند، ۱۳۹۸). درگیری تحصیلی غالباً برای به تصویر کشیدن تمایل دانش آموزان برای شرکت در فعالیت های مدرسه، انجام کارهای خواسته شده و دنبال کردن مسیری که معلم مشخص کرده است، استفاده می شود (افروز، اژه ای، حجازی و مقدم زاده، ۱۳۹۸). درگیری تحصیلی، شامل احساسات و افکار دانش آموزان مربوط به تجربه تحصیلی آن ها می شود. بنابراین، درگیری تحصیلی به عنوان یک ساختار چند بعدی که شامل فرایندهای عاطفی، رفتاری و شناختی است که در آن دانش آموزان با تحصیلات خود درگیر می شوند، عنوان شده است (اورکویجو و اکستریمرا^۱، ۲۰۱۷).

بالندگی، نشاط و سرزندگی انسان به دلیل تاثیر قابل ملاحظه ای که بر تمامی جنبه های شخصیتی انسان و چگونگی بروز رفتارهای مختلف او دارد، همواره مورد توجه محققان و پژوهشگران بوده است. یکی از متغیرهای برجسته برای مطالعه و بررسی، شادمانی است.

شادکامی^۲ اولین و بنیادی ترین مفهوم روانشناسی مثبت گراست و به عنوان مفهومی مثبت برای سالم ماندن ضروری و حیاتی است. همچنین یکی از مهم ترین هیجان های مثبت است که افزایش آگاهی فرد نسبت به شرایط جسمانی و محیطی را در پی دارد (استادی و عشقی، ۱۳۹۸). شادکامی درجه و میزانی احساسی است که فرد با آن کیفیت کلی زندگی خود را به عنوان یک زندگی کاملاً مطلوب مورد قضاوت قرار می دهد. شادکامی مولد انرژی، شور و نشاط است و همچون سپری انسان را در برابر فشارهای

1. Urquijo & Extremera
2. Happiness

روانی محافظت می کند(چو و وانگ^۱، ۲۰۱۶). شادکامی اساسی ترین نیان سلامت روانی انسان ها محسوب می شود احساس شادکامی یک حالت عاطفی خوب و خوشایند است، فرد شادکام احساس خوبی دارد، از فعالیت های زندگی خود لذت می برد، دنیای درونش آرام است، ضعف های خود را می پذیرد و در مقابل مشکلات با ثبات است. به علاوه شادکامی اشتیاق انسان را به انجام فعالیت ها و تعاملات اجتماعی تسهیل می کند(سهرابی، حافظی و مرادی، ۱۴۰۰).

یکی از متغیرهایی که می تواند به طور بالقوه بر شادکامی و درگیری تحصیلی دانش آموزان اثرگذار باشد سرمایه روان شناختی^۲ است. سرمایه روان شناختی یک حالت روان شناختی مثبت^۳ و رویکرد واقع گرا و انعطاف پذیر نسبت به زندگی است که از چهار مؤلفه امیدواری^۴، خوش بینی^۵، تاب آوری^۶ و خودکارآمدی^۷ تشکیل می شود و هر کدام از آن ها به عنوان یک ظرفیت روان شناختی مثبت در نظر گرفته می شود (سیو، باکر و جیانگ^۸، ۲۰۱۶). مؤلفه امیدواری، توانایی شخص برای تعیین اهداف فردی؛ در نظر گرفتن مسیرهای لازم برای رسیدن به اهداف و برخورداری از انگیزه لازم برای تحقق آن اهداف است. تاب آوری، ظرفیت فرد برای واکنش مناسب و حتی فراتر از آن، شکوفا شدن در شرایط استرس زای زندگی است. خوش بینی، به اسنادهای علی مثبت اشاره داشته و روشی است که در آن افراد رویدادهای مثبت و منفی را تبیین می کنند و انتظار نتیجه مثبت دارند و در نهایت، خودکارآمدی به باور افراد و اطمینانی که افراد به توانایی خود برای انجام یک تکلیف خاص دارند اشاره می کند (لوتانز و یوسف مورگان^۹، ۲۰۱۷). بنابراین سرمایه روان شناختی یکی از ویژگی های روانشناسی مثبت گرایی می باشد که با ویژگی هایی از قبیل باور فرد به توانایی هایش برای دستیابی به موفقیت، داشتن پشتکار

-
1. Chou & Wang
 2. Work ethics
 3. Positive Psychology
 4. hope
 5. optimism
 6. resiliency
 7. self-efficacy
 8. Siu, Bakker & Jiang
 9. Luthans & Youssef-Morgan

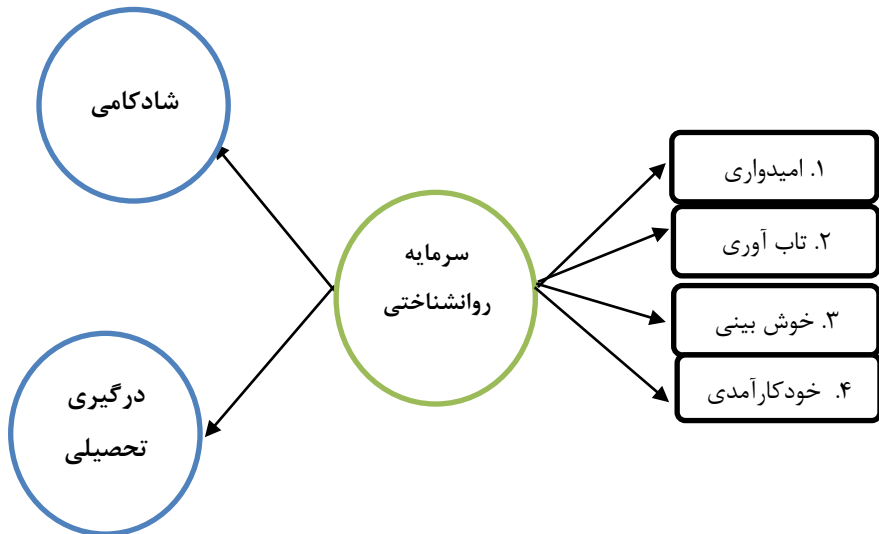
در دنبال کردن اهداف، ایجاد اسناد مثبت درباره خود و تحمل کردن مشکلات تعریف می‌شود. به عبارتی سرمایه روان‌شناختی قابلیت رشد و بهبود را دارد و به همین خاطر هر کجا که لازم باشد، می‌توان از آن برای مواجهه با چالش‌های امروز و فردا استفاده کرد (گلستانه، سلیمانی و دهقانی، ۱۳۹۶). پژوهش‌ها موید آن است که حمایت تحصیلی به طور مستقیم بر درگیری تحصیلی و سرمایه‌های روانشناختی به طور غیرمستقیم بر درگیری تاثیر دارد. به عبارتی حمایت تحصیلی با اثرگذاری بر سرمایه‌های روان‌شناختی، می‌تواند منجر به درگیری فعال دانش‌آموزان در فعالیت‌های درسی و آموزشی شود (حسن‌نیا و سبزی، ۱۳۹۹). همچنین بین سرمایه روان‌شناختی و خرده‌مقیاس‌های آن (تاب‌آوری، خوش‌بینی، خودکارآمدی، امیدواری) با شادکامی و شیفتگی در دانش‌آموزان دختر رابطه مستقیم و معناداری وجود دارد (مالمیر و بیان‌فر، ۱۳۹۸). در این رابطه صادقی، امین‌فلاح و مومنی (۱۳۹۸) در پژوهش خود نشان دادند که سرمایه‌های روانشناختی و اجتماعی با درگیری تحصیلی دارای رابطه مستقیم و معناداری هستند و سرمایه‌های روانشناختی و اجتماعی توانستند متغیر درگیری تحصیلی را پیش‌بینی نمایند. پژوهش‌های عبدالخالق و لستر^۱ (۲۰۱۷) نشان داد بین سرمایه روانشناختی (خودکارآمدی) و شادکامی ارتباط مثبت و معناداری وجود دارد. دتو و والدز^۲ (۲۰۱۶) در پژوهشی نشان دادند که سرمایه روان‌شناختی پیش‌بین‌کننده درگیری تحصیلی است. نتایج پژوهش ساریکام^۳ (۲۰۱۵) نیز حاکی از آن بود که میان سرمایه روان‌شناختی (مولفه امید) و شادکامی به رابطه مثبت و معناداری دارد.

لذا پژوهش حاضر با هدف تعیین رابطه سرمایه روان‌شناختی با شادکامی و درگیری تحصیلی دانش‌آموزان می‌باشد. با این وجود بررسی ادبیات پژوهش در حیطه این متغیرها نشان می‌دهد که تحقیقات در زمینه شادکامی و درگیری تحصیلی بچه‌های مدرسه به ویژه در ایران کم می‌باشد. به عبارت دیگر شناسایی متغیرهای کلیدی در

1. Abdel-Khalek & Lester,
2. Datu & Valdez
3. You, Kim & Kang

جهت شاد کردن محیط مدرسه و اشتیاق دانش آموزان به مدرسه برای دانش آموزان کمتر مورد توجه بوده است. همچنین با توجه به اهمیت درگیری تحصیلی در بین دانش آموزان، تا آنجا که محقق بررسی نموده است، در پژوهش‌ها کمتر به آن پرداخته شده و متغیری نوپا در حیطه مطالعات ایرانی محسوب می‌شود. از طرفی، به نظر می‌رسد متغیری همچون سرمایه روان‌شناختی و مولفه‌های آن می‌تواند در شادکامی و درگیری تحصیلی دانش آموزان مؤثر باشند. بدین منظور در این بررسی سعی شده است مدلی مفهومی با نقش سرمایه روان‌شناختی و مولفه‌های آن به عنوان عوامل اصلی تأثیرگذار بر شادکامی و درگیری تحصیلی ارائه گردد. امید است این مدل بتواند راهنمایی جهت تحقیقات آتی بوده و به عنوان الگویی به منظور تقویت و بهبود شادکامی و درگیری تحصیلی از طریق توجه به سرمایه روان‌شناختی و ابعاد آن باشد. بر این اساس و با توجه به خلاء پژوهش موجود در زمینه پیش بینی شادکامی و درگیری تحصیلی دانش آموزان بر اساس سرمایه روان‌شناختی و مولفه‌های آن، این پژوهش در پی یافتن پاسخ این پرسش‌هاست که چه رابطه‌ای بین متغیرهای سرمایه روان‌شناختی با شادکامی و درگیری تحصیلی دانش آموزان وجود دارد؟ و آیا شادکامی و درگیری تحصیلی دانش آموزان بر اساس سرمایه روان‌شناختی قابل پیش‌بینی است؟

مدل مفهومی کار در شکل ۱ ارائه شده است:

شکل ۱. مدل مفهومی پژوهش

در این پژوهش متغیرهای مستقل و وابسته به شرح ذیل است:

متغیر مستقل^۱: سرمایه روانشناختی

متغیر وابسته^۲: شادکامی و درگیری تحصیلی

اهمیت موضوع

در عصر حاضر آموزش و پرورش و به طور کلی تحصیل، بخش مهمی از زندگی افراد را تشکیل می‌دهد و کیفیت این تحصیل نیز نقش مهمی در آینده‌ی دانش آموزان ایفا می‌کند (الاسلامی و امیدوار، ۱۳۹۶). توجه به عوامل مؤثر بر عملکرد تحصیلی سال‌هاست که مورد توجه متخصصان آموزش و پرورش و نظام آموزش عالی قرار گرفته

1. Independent

2. Dependent

است. دانش آموزان و دانشجویان در راستای تحقق اهداف نظام تربیتی و آموزشی، نقش و جایگاه ویژه‌ای دارند. توجه به این قشر از جامعه به لحاظ شیوه‌های مؤثر آموزشی و سلامت و ارتقاء روان‌شناختی، اثربخشی و کارآمدی هر چه بیشتر نظام آموزشی را در پی خواهد داشت. یکی از عوامل مهم و تأثیرگذار در یادگیری و موفقیت تحصیلی دانش آموزان، درگیری تحصیلی است (پیرانی، یاراحمدی، احمدیان و پیرانی، ۱۳۹۷). درگیری تحصیلی دانش آموزان، متغیری است که برای یادگیری حیاتی است تا جایی که از آن به عنوان یک عامل مهم یادگیری یاد می‌شود (آزادی و فولادچنگ، ۱۳۹۸).

دوره تحصیلی دانش‌آموزی به واسطه‌ی حضور عوامل متعدد، دوره فشارزا است. زیرا رشد در خلال این دوره از زندگی تجارب مختلفی از تغییرات جدید و متنوع را فراهم می‌کند، که بسیاری از این تجارب مستلزم تنظیم و اصلاح می‌باشند تا برای رشد سالم عملکردی مناسب قلمداد شوند؛ لذا شناسایی پیشایندها و عوامل تأثیرگذار بر روی ظرفیت دانش آموزان در برخورد با چالش‌ها و موانع تحصیلی که موجب درگیری تحصیلی می‌شود، امری ضروری است (زاهد بابلان و همکاران، ۱۳۹۶). ممکن است برخی از دانش آموزان به دلیل اینکه در تحصیلات شکست می‌خورند و می‌خواهند مثل همسالان خودشان موفقیت کسب کنند و چون اطلاع دارند که نمی‌توانند در واقع به سطح مطلوب برسند، لذا از درگیری تحصیلی کمتری برخوردار می‌شوند. در واقع ناکامی‌های ناشی از دشواری‌های یادگیری، ممکن است منجر به احساس خود ارزشمندی منفی در دانش آموزان گردد. این فقدان عزت‌نفس مثبت اغلب منجر به عدم درگیری تحصیلی در آن‌ها می‌شود و به علت شکست‌های متوالی، آن‌ها اغلب باورهای ناسازگارانه‌ای نسبت به پیشرفت پیدا می‌کنند که به نوبه‌ی خود، مشکلاتی ایجاد می‌کند که فراتر از تصور آن‌ها است که نهایتاً منجر به فرسودگی تحصیلی و درگیری تحصیلی پائین می‌شود (پورعبدل، صبحی قراملکی و عباسی، ۱۳۹۷). لذا پرداختن به عوامل مرتبط با درگیری تحصیلی و شادکامی که منجر به پیشرفت تحصیلی دانش آموزان می‌شود، ضرورت دارد. چرا که عدم درگیری تحصیلی در دانش آموزان منجر به کاهش عملکرد تحصیلی می‌شود و دانش‌آموز را نسبت به درس و مدرسه دلسرد

می‌کند. درگیری تحصیلی در مدرسه با استراتژی‌های موفقیت در ارتباط است؛ زیرا باعث افزایش خوش‌بینی تحصیلی می‌شود و به عنوان پیش‌بینی کننده قوی موفقیت در فعالیت‌های مدرسه عمل می‌کند. درگیری و اشتیاق تحصیلی منجر به رشد اجتماعی، شناختی و پیشرفت تحصیلی می‌گردد. دانش آموزان مشتاق بیشتر مطالعه می‌کنند، رضایت تحصیلی بیشتری دارند و بیشتر فارغ التحصیل می‌شوند، بنابراین مطالعه درگیری تحصیلی نه تنها به خاطر ارزش خودش به عنوان یک هدف آموزشی، بلکه به خاطر ارتباط منطقی آن با پیامدهای آموزشی بسیار ارزشمند و حائز اهمیت است. تأثیرات مثبت درگیری تحصیلی و شادکامی بر درگیر ساختن دانش آموزان در فعالیت‌های تحصیلی و افزایش میزان تلاش آن‌ها در فعالیت‌های تحصیلی و افزایش میزان تلاش آن‌ها (اونیل، بلانس و اسکافلی^۱، ۲۰۱۵) و عوامل مؤثر بر آن‌ها ضرورت مطالعه را ایجاب می‌کند.

به نظر می‌رسد سرمایه روان‌شناختی و مولفه‌های آن (امیدواری، خوش‌بینی، تاب‌آوری، خودکارآمدی)، بتوانند به منظور دستیابی به این مهم، یعنی پرورش افراد توانمند، با علاقه و سرزنده که از فرصت‌ها حداکثر بهره را ببرند و با چالش‌ها به مقابله‌ی مناسب برخیزند یا به سازگاری بپردازند، همسو و مکمل یکدیگر باشند، چرا که تربیت فرزندان که آینده‌سازان این مرز و بوم هستند، وظیفه‌ای بس خطیر و ضرورت اساسی می‌باشد و با توجه به اینکه دانش آموزان نسبت بسیار بالایی از زمان زندگی خود را در مدرسه صرف می‌کنند و همچنین در آینده عهده‌دار مدیریت عرصه‌های مختلف جامعه خواهند بود، بنابراین ارزیابی عوامل مرتبط با درگیری تحصیلی دانش آموزان از اهمیت زیادی برخوردار است. بر همین پایه پژوهش حاضر در پی آن است که به بررسی رابطه‌ی سرمایه روان‌شناختی با شادکامی و درگیری تحصیلی دانش آموزان بپردازد.

فصل دوم

مبانی نظری

بخش اول: سرمایه روانشناختی

مقدمه

در این فصل مروری بر مبانی نظری موضوع انجام شده است. مباحث این فصل در سه بخش ارائه شده است. در بخش اول مبانی نظری سرمایه روانشناختی مورد بررسی قرار گرفته و شامل مواردی همچون تعاریف سرمایه روانشناختی، تاریخچه سرمایه روانشناختی، ضرورت و اهمیت سرمایه روانشناختی، مؤلفه‌های سرمایه روانشناختی، مدل‌های سرمایه روانشناختی و ... می‌شود. در بخش دوم ادبیات موجود در خصوص شادکامی ارائه شده است. در بخش سوم مبانی نظری درگیری تحصیلی دانش‌آموزان ارائه شده است و در بخش چهارم پیشینه تحقیقات داخلی و خارجی در خصوص موضوع تحقیق آورده می‌شود.

سرمایه روانشناختی

سرمایه روانشناختی^۱ یکی از موضوع‌های پژوهشی جدید مورد توجه پژوهشگران رفتار سازمانی و منابع انسانی است. در گذشته رویکرد بسیاری از روانشناسان و پژوهشگران

1. Psychological capital

رفتار سازمانی بر ضعف کارکنان و آسیب شناسی رفتارهای آنان به منظور ارائه راهکارهای مناسب برای کاهش نقاط ضعف آنان متمرکز بود و به توانمندی ها و جنبه های مثبت رفتار کارکنان توجهی نمی شد، ولی با ظهور نهضت روان شناسی مثبت گرا در دهه ۹۰، این رویکرد به سوی مثبت گرای و تاکید بر جنبه های مثبت رفتاری تغییر جهت داد و رویکردهای رفتار سازمانی مثبت گرا، سرمایه روانشناختی و رهبری مثبت گرا مطرح گردید (خسروی، ۱۳۹۷).

سرمایه ی روانشناختی مثبت چهارچوبی را ارائه می دهد که دانش پژوهان و محققان را قادر می سازد تا تحقیقات متداول در زمینه ی رفتار سازمانی مثبت را توسعه دهند و همچنین به روش های گوناگون در یکپارچه سازی و توسعه رویکرد مثبت به رفتار سازمانی گام برمی دارد (صدوقی، ۱۳۹۸).

رفتار سازمانی مثبت، مطالعه و کاربرد توانمندی های مثبت روانشناختی و نقاط ضعف و نقاط قوت منابع انسانی که قابل توسعه و اندازه گیری باشند و بتوانند برای بهبود عملکرد کارکنان آن ها را به صورت اثربخش مدیریت کرد می باشد. سرمایه روانشناختی از متغیرهای روانشناختی مثبت گرایی تشکیل شده است که قابل اندازه گیری، توسعه و پرورش هستند و امکان اعمال مدیریت بر آن ها وجود دارد (وحدتی روحانی و همکاران، ۱۳۹۵). باید به این نکته توجه کرد که تمامی مشخصه های مثبت در زمره رفتار سازمانی مثبت قرار نمی گیرد. چرا که بر اساس تعریف لوتانز^۱ (۲۰۰۷) متغیرهای مثبت باید از پنج ویژگی برخوردار باشند تا بتوان آن ها را از جنبه مثبت روانشناختی مورد سنجش قرار داد.

الف) متغیر مثبت بر اساس نظریه یا پژوهش باشد. این ویژگی متغیر رفتار سازمانی باعث می شود تا رفتارهای سازمانی مثبت از سایر مطالب ارائه شده در کتاب های مثبت گرای پرفروشی که در زمینه روانشناسی به تازگی طرفداران بسیاری پیدا کرده است متمایز گردد.

ب) متغیر باید به صورت معتبر قابل اندازه گیری باشد.

ج) زمینه رفتار سازمانی منحصر به فرد باشد؛ یعنی بتوان آن را از سایر مباحث مطرح شده در رفتار سازمانی مانند خود ارزیابی های مثبت گرایان، تقویت مثبت و غیره تفکیک کرد. د) امکان تغییر و تقویت متغیر وجود داشته باشد. در صورتی می توان متغیری را در زمره متغیرهای رفتار سازمانی مثبت گرا به حساب آورد که حالت گونه باشد. منظور از حالت گونه بودن، این است که آن متغیر، به نسبت قابل انعطاف و تغییرپذیر باشد؛ مانند(امیدواری، خوش بینی، تاب آوری و خودکارآمدی).

د) متغیر باید دارای تأثیر مثبت بر عملکرد کاری و رضایت افراد باشد. این مورد متمایزکننده رفتار سازمانی مثبت و روانشناسی مثبت است(موسوی وند، ۱۳۹۹).

تاریخچه سرمایه روان شناختی

در این قسمت ضمن اشاره کوتاه به تاریخچه سرمایه روان شناختی (روانشناسی مثبت گرا و رفتار سازمانی مثبت گرا) به ادامه مبحث سرمایه روانشناختی پرداخته می شود.

بعد از جنگ جهانی دوم عمده توجه روانشناسان به بهبود و شفای بیماران روانی معطوف شده بود و در واقع توجه کافی به بهبود زندگی همه مردم نمی شد و بیشتر جنبه های منفی انسان ها مورد توجه بود و این که چگونه می توان این جنبه های منفی را حل فصل کرد(هاجز، ۲۰۱۴) در طول قرن ۲۰ همواره این سوال مطرح بود که "انسان ها چه ضعف ها و خطاهای دارند؟" این سوال سیل عظیمی از توجه به "نیمه تاریک انسان ها" و جنبه های منفی آنها را به راه انداخت. با آغاز قرن ۲۱ این سوال مطرح شد که "انسان ها چه توانمندی ها و نقاط قوتی دارند؟" این سوال جان کلام روانشناسی مثبت گرا است که می کوشد با اتخاذ رویکردی علمی و کاربردی به کشف نقاط قوت مردم و ارتقاء عملکرد مثبت آنها بپردازد(سامرآ، ۲۰۱۸). موضوع روانشناسی مثبت گرا درباره ی بهینه سازی مقام انسانی است و به دنبال توسعه سلامت روانی، بهروزی و شکوفایی